

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שמות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2025

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שמות

אמונה

- ב. הלא אנכי ה' - הוא עושה ויעשה לכל המעשים.....
ה. פן ירבה - ריבוי ההשתדלות אך למחסור.....
ו. כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ - ה'עינוי' והקושי אינו אלא לטובה.....

חסד

- ח. משכיל אל דל - לתת עינוי וליבו לעזרת הזולת.....

שובבי"ם

- י. הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים'.....
טו. יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים.....

להבין ענין חיוב המצוה של זכירת יציאת מצרים בכל יום (ע' חרדים פי"ב סי' י"א), הנה עיקר עבודת האדם הוא המלחמה, להלחם בכל יום עם היצר הרע שנקרא פרעה עורף (לק"ת פרשת ושיב ד"ה ויהי אחר הדברים) ומשיאו לתאוות גשמיות הבלי עולם הזה, וזהו ענין גלות מצרים, ומלחמה גדולה היא זו.

וצריך האיש הישראלי למלחמה זו שלשה דברים, ראשית, הוא בחינת תורה, היינו לקבוע עתים לתורה וללמוד בתורה תמיד. ב', הוא בחינת ענוה, שידע בעצמו גודל שפלותו, ואיך שהוא משוקע בתאוות גשמיות הבלי עולם הזה שאינו עיקר כלל, ויוכנע לבבו, ויהיה לבו נשבר בקרבו, ובזה ישפיל היצר הרע ויתיש כחו. ג', שיבקש רחמים מבעל הרחמים שירחם עליו, ויתן לו כח לעמוד נגד היצר הרע בחינת פרעה, וה' ישפילו ויתגבר עליו ויצא מהגלות, ואז ירחם עליו ה', ויהיה בעזרו, ויוציאו מהגלות מצרים. ובחינות אלו צריך לעסוק בהם בכל יום ויום, שלא להסיח דעתו כלל מזה. (בת עין, פרשת שמות ד"ה ואלה שמות)

פרשת שמות

הלא אנכי ה' - הוא עושה ויעשה לכל המעשים

בפרשתן* (ב כג), 'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו', והנה כל המעיין בפסוקי הפרשה שם אל ליבו כי עד עתה לא נזכר שום רמז ל'תפילה' או לאנחה וזעקה וזעקה וכיו"ב, אלא נראה שקבלו את 'הדין' והסכימו להיות תחת סבלות מצרים, ואם בן צריך ביאור מה אירע עתה שמחמתו נאנחו בני ישראל מן העבודה, ומה השיבות למיתת מלך מצרים.

ומבאר הגאון רבי יצחק מוואלווין זי"ע (בספרו פה קדוש), כי עד עתה סברו בני ישראל כי ה'מלך' הוא רשע מרושע, הוא הגנור גזירות עליהם והוא מעבידם בעבודה קשה, וממילא אין לנו אלא לייחל ולצפות למיתתו במהרה, או אז יקום מלך חדש ושלום על ישראל... אמנם כאשר ראו שאבן המלך מת וכבר קם אחר תחתיו, ועדיין הגזירות עומדות בכל תוקפן, או הבינו שאין הגזירות באות מיד המלך, אלא הקב"ה הוא שהכניס בלב פרעה לשעבר את בני ישראל.¹

א. 'בעלי הרמז' אמרו כי 'שמות' ר"ת תכלית מעשה שמים וארץ, שכן פרשיותיו של חומש שמות מספרות לנו אודות נפלאות ההשגחה הפרטית, הנהגת ה' בעולמו ושהוא בעל היכולת, החל מגלות מצרים ועד ניסי יציאת מצרים, שידוד מערכות הטבע ללא כל גבול, קריעת ים סוף, מעמד הר סיני בו קרע עליונים ותחתונים, והכל ראו שהוא יחידי, עניינים אלו הם הם תכלית מעשה שמים וארץ להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ.

ב. כך מבאר הר"ק ה'באר משה' מאוז'רוב זי"ע (פניני התורה, שמות) מה שאמר הקב"ה למשה בתחילת התגלותו שישליך את המטה שבידו ונהפך לנחש, ואח"כ אמר לו שלח ידך ואחוז בזנבו וחזר להיות מטה כבראשונה, כי הנה 'מטה' הוא 'משענת' עליו נשען האדם ונסמך, לעומתו 'נחש' הוא דבר המזיק והממית, ורצה הקב"ה להראות לו כיצד הכל ממנו ית' ואין שום כח זולתו, הנה אותו הדבר שנדמה לך כי הוא 'משענתך' - ברצוני אינו משענת אלא נחש... לעומת זאת דייקא הדבר שממנו אתה מתיירא ביותר שהוא הנחש - ברצוני אינו מזיק אלא דווקא עוזר וסומך. וכלומר, הבוטח על אדם או כל דבר גשמי לבסוף יווכח כי אין כאן אלא נחש... לעומתו הבוטח בה' - אף הנחש ייהפך לו לעץ דומם שאין בכוחו להזיק מאומה, אדרבה עוד יסייע ויהא לו למשענת. כי אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, ומאידיך אין לנו ממי להתיירא אלא מאבינו שבשמים...

וכמו שאמרו צדיקים (חלק מהדברים בהרחבה באור יחזקאל ח"ג) בהאמור בפרשתן (ד כא-כב) 'ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם, ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב וגו', והפליאה רבה ומכופלת, הן מאות בשנים שהמצריים שונאים את בני ישראל עד ש'קצו בחייהם' (א ו וברש"י), רודים בהם בפרך, כיצד ימצא לפתע, שהם אוהבים אותם ובני" נושאים חן בעיניהם... עד שנותנים להם את בגדיהם, כלי כסף וכלי זהב... ומה עוד, כי הנה המצריים ספגו בכל אותה שנה (שקודם יציאת מצרים) תשע מכות גדולות ונאמנות, ומדרך העולם היה להם להאשים את בני ישראל שמחמתם סבלו כל כך ולהוסיף שנאה על שנאתם, מעתה תמוה, כיצד נתהפכו כל סדרי עולם... גם עלינו להתבונן לשם מה סיבב הקב"ה שהמצריים יתנו לבני ישראל את כליהם, וכי לא היה יכול לצוות שיקחו זאת בני ישראל ביד חזקה, בלא שיחרצו המצריים את לשונם...

אלא, כי רצה הקב"ה ללמד את בני ישראל פרק נאמן בהלכות אמונה, אין אדם שונא או אוהב את השני אם לא בגזירת עליון, ולא שנאו מצרים את בני ישראל מעצמם אלא כי כך רצה הקב"ה, והוא שהכניס את השנאה בליבם, ומקרא מפורש הוא (תהילים קה כה) 'הפך לבם לשנוא עמו', ולכן סיבב הקב"ה שישאלו בני ישראל כלי כסף וכלי זהב מהמצריים ונתן ה' את חן העם בעיניהם, להורות שה'חן' והאהבה אינם בסיבה טבעית אלא הכל כפי הכוונה העליונה...

וכן איתא במדרש גבי יוסף הצדיק ואחיו שבטי י-ה (בר"ר וישב פד יח) 'כשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא'. כי ה'אוהב' אינו אוהב מעצמו אלא הקב"ה נותן בלבו לאהוב, וגם ה'שונא' אינו עושה זאת אלא כי

באר הפרשה - פרשת שמות

ג. כן החלו לזעוק אליו, אבינו שבשמים רחם עלינו, ואכן מיד נהפך הגלגל באתחלתא הגאולה, ונגלה הקב"ה למשה בסנה ושלחו להוציא את בני ישראל. אמור מעתה, אילו היו מאמינים כבר בתחילה שכל אותם הצרות באו עליהם ברצון השי"ת, ופרעה

אינו אלא שליחא דרחמנא, הרי היו מקדימים להתפלל, ומקרבים את קץ הגאולה. ולדין ייאמר, על כל צרה וצרה שלא תבוא, לו חכמו ישבילו להתפלל תיבך בביאת הצרה מתוך ההכרה כי לא פלוני הוא ה'מוזיק' ולא ה'פצע' והמחלה מכאיבים, אלא כך נקצב מלעילא, ויחסכו מעליהם הרבה ייסורים ועגמת נפש.

כן גזר המלך ב"ה - ולטובתך נעשים כל המעשים ממעל, הן מה שנראה כאוהב הן מה שנראה כ'שונא', הכל לטובתך ב'טעם' העליון.

מן הבאר

איתא ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוץ מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד, ע"כ. כלומר, שככל שהתייגע יותר להכין הרבה לבנים כך הוכרח בשנות השעבוד להכין כל יום - מבלי להגדיל שכרו כלל וכלל. ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדן של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון.

ג. מעשה נפלא אירע זה עתה בימי החנוכה העעל"ט, באחד מהיכלי ה'כוללים' בעיר ביתר, בחסידות מפורסמת וחשובה, הוחלט להיטיב לאברכים שישמרו על 'שמירת הזמנים' בימי החנוכה, והודיעו שמדי יום ביומו תערך 'הגרלה' על סך מאה דולר בין כל ה'מקדימים' לבוא עד השעה תשע וחצי בבוקר, והזריז נשכר... ביום הראשון הגיעו עשרה אברכים עד הזמן הנקוב, ועלה בגורל ר' מאיר, וקיבל את אשר הובטח, ביום השני הגיעו רק תשעה אברכים בזמן (וכשיטת בית שמאי שפוחת והולך...), וערכו את הגרלה המדוברת, הכניסו יד ל'קלפי' ויצא פתק שכתוב עליו שמו של ר' מאיר הנ"ל... ביום השלישי שוב נערכה הגרלה בין כל ה'משכימים' לבוא לשערי ביהמ"ד, והתברר כי הפעם זכה בו שוב ר' מאיר... כמובן שהכל תמיהו ואף רעשו וגעשו... הנשמע כדבר הזאת, כיצד יתכן שאותו אחד זוכה בגורל שלושה ימים זה אחר זה, שמא נעשתה כאן איזה קנוניא חלילה... שאל אותם רבי מאיר, האם אחד מכם התפלל אל אבינו שבשמים שיזכה בגורל... אני התפללתי על כך, ומן השמים שמעו את בקשתי ומלאו מבוקשי, על כן זכיתי בגורל... כי אכן שאר האברכים ה'זריזים' עשו 'השתדלות', רצו כל עוד נשמתם באפם להספיק להגיע בזמן, אך 'שכחו' כי הכל נקצב מלעילא, ולא ההשתדלות מועילה אלא רק התפילה...

עוד נביא מעשה שלקח עצום בצידו, לפני כשנתיים, החל אחד הבחורים בישיבה גדולה מפורסמת בארה"ב להתנהג ל"ע בדרך שאינה הולמת כלל להנהגה וצורה של בן תורה, ומשהוסיף להחמיץ ולהתדרדר עד שהחל לקלקל אחרים מבני הישיבה, התכנסו רבני הישיבה לאסיפה דחופה, ובסופה הוחלט בצער, כי אין מנוס אלא להרחיקו מהישיבה עולמית.

בתקופה האחרונה פגש ראש הישיבה באקראי את הבחור, ולפליאתו הוא רואה לפניו בן תורה אמיתי וירא שמים, לבוש כבן תורה, מלא חן, ואצילות של בן עליה נסוכה על פניו. משפתח עמו בשיחה, שח הבחור, רצוני לספר לראש הישיבה, כי כל סיבת עלייתי בתורה ויר"ש, היא אך ורק בזכות ר"מ (מגיד שיעור) פלוני בישיבה, שבמשך כל השנתיים האחרונות מאז הושלכתי מבין כתליה, נהג להתקשר אלי מספר פעמים בכל שבוע, הדבר חימם מאד את ליבי, ונתן לי הרגשת חשיבות ושייכות לעולמה של תורה, ואף הביא אותי עם הזמן 'לתפוס את עצמי', לעשות

באר הפרשה - פרשת שמות

ואכן אשרי המאמין בהשי"ת אשר הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, כי באמונתו הזכה והטהורה יודע שכל המאורעות והקורות עמו אינם אלא בדבר ה' וברצונו, ואף אם מאן דהו פגע בו והזיק בממונו או בכבודו וכיו"ב לעולם אינו בא לידי כעס ומריבה, כי יודע הוא בבירור שה' אמר לו קלל, ואותו 'פלוני'

המוזיק והמצער אינו אלא כמקל חובלים, ומה לו לריב עמו. כיו"ב גם כשנראה שהפסיד לעצמו 'בידיים' אינו 'אוכל' את ליבו ואינו זועף וקוצף על עצמו מה ראה לשטות זו, כי הוא מאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא שהביאו לידי 'טעות' זו כי כך עלה ברצונו ית' להביאו לידי הפסד, ואין לו מה להתאונן על עצמו.¹

חשבון נפש אמיתי מהו עיקר ומהו טפל בעולם הזה, עד שבתחילת ה'זמן' זכיתי להתקבל כתלמיד מן המניין בהיכלה של ישיבת לייעקוואד המעטירה.

ראש הישיבה התפעל מאד ממסירותו של אותו מגיד שיעור בישיבתו, התקשר אליו על אתר וסיפר לו בהתרגשות כי יש שכר לעמלו ומאמציו הנעלים נשאו פרי מבורך להשיב נשמה טהורה לחיק אביה שבשמים. נענה לו ה'מגיד שיעור' בפליאה עצומה, ידע נא כבוד ראש הישיבה, כי הן אמת שאני מתקשר אליו מס' פעמים בשבוע במשך כשנתיים, אבל מעולם הוא לא ענה לי... אפילו פעם אחת הוא לא השיב לשיחת הטלפון... והנה התברר, שהדברים פעלו את פעולתם, הבחור ראה ידע והבין בכל פעם שהמגי"ש התקשר, מה רצונו ולמה כוונתו וזה חימם את לבו ופעל את כל הכוונה הנרצית. וכל שיחה גם אם לא (נראה ש)נענתה, פעלה היטב את פעולתה, והביאה לתוצאה הרצויה באופן הטוב והמועיל ביותר.

והנה מלבד הלימוד הפשוט שיש ללמוד ממעשה זה, עד כמה יש השפעה לכל 'קירוב' ונתינת הרגשה טובה של עידוד וחיזוק שהיא מצלת נפשות ממש... הרי נלמד מכאן לענין התפילה, שהדבר מצוי שהאדם מתפלל פעמים הרבה ומרגיש שלא נענה, ממש 'שיחה שלא נענתה'... והלב כואב ודואב, הרי דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים עד כמה הקב"ה שומע תפילת כל פה, מדוע גרע חלקי, מדוע אין תפילתי מתקבלת... אך האמת היא שאין לך תפילה שאינה נשמעת במרומים ואינה מתקבלת... וכמו במעשה הנ"ל ששנתיים ימים התקשר המג"ש אל הבחור ולא נענה אך בסופו של דבר התברר כי כל 'שיחה' השפיעה הרבה עד התוצאה הנפלאה מבינת אנוש, כך, כל 'שיחה' וכל תפילה 'משפיעה' ופועלת הרבה...

לתוספת חיזוק בענין זה אמר הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, לדייק בלשון התפילה ועונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו, כי הנה בימינו שכיח ביותר שאחד מתקשר לחברו ולא נענה ומשאיר לו הודעה 'בתא קולי' (Voicemail), ולאחר זמן הלה מתקשר אל ה'תא קולי' ושומע את כל ההודעות שהשאירו לו, אכן לא כמידת בשר ודם מידתו של הקב"ה, כי התפילה אינה כאותה הודעה בתא קולי הנשמעת לאחר זמן, אלא השי"ת עונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו, ממש באותם רגעים בהם האדם עומד ושופך שיחו לפני אביו שבשמים – אז הקב"ה מאזין ומקשיב לקול תפילתו... בא וראה כוחה של תפילה במאמר נורא שאמר הרה"ק ה'אריה דבי עילאי' (הוא ב'דברי יחזקאל להגה"ק מהר"י פרענקל, ריש פרשת וארא) לפרש בלשון הכתוב בפרשתן (א ט) 'הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו', שהנה מצינו במרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה ואמרו 'כי חזק הוא ממנו' (במדבר יד לא), והיתה כוונתם כלפי מעלה ח"ו (וכדרכת חז"ל המובא ברש"י שם), ועל דרך זה יתפרש גם כאן, שעם בני ישראל רב ועצום ממנו – כביכול כלפי מעלה, שלבני ישראל יש כוחות רבים ועצומים עד ש'חזק הוא ממנו', שהקב"ה גוזר והמה יכולים לבטל את הנגזר בכח תפילתם...

ד. כתיב (ב יג), 'וירא שני אנשים עברים נצים', ופירש רש"י, 'דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן', ולכאורה קשה, מדוע נקט רש"י להראות דוגמת 'רשעותם' דייקא במה שהותירו את המן, ולא נקט שהם המרידו את בני ישראל במחלוקת קרח שנראה כמעשה חמור פי כמה מהשארית המן. ויש לומר, דרש"י השווה שני עניינים אלו זה לזה, כי הם תלויים זה בזה, אלו האנשים ש'הותירו מן המן' – מתוך דאגת המחר, מה יהיה, ממה נתפרנס, וכלומר שנחסרה מהם האמונה שהפרנסה מן השמים, והם סבורים שהאדם משיג לעצמו בעבודתו ובהשתדלותו, ולכן תמיד דואגים מה יהיה למחר, אדם כזה גם מתמלא רוגז על אחרים ובא לידי דין ודברים על ש'גוזלים' ממנו את פרנסתו, ומהאי טעמא הם הם שני אנשים עברים נצים, הרימו ידיים והכו זה את זה, כי כל אחד מהם נדמה לו שהשני לוקח ממנו. ה. הנה מצינו בפרשתן 'שפרעה גזר על הזכרים' – להשליכם היאורה, ומשנולד משה רבינו הצפינוהו בבית ג' חדשים ואז השליכוהו היאורה, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, ותבוא בת פרעה ותקחהו, ואיתא בגמ' (סוטה יב:) שמיד לאחר שהכניסו את משה לנהר בטלה הגזירה, שכך אמרו האיציטגנינים לפרעה שכבר נולד מושיען של

ומבאר ה'כלי יקר' אשר לא ידע ולא הכיר במה שקרה ליוסף, שאחיו שבטי יה השתדלו בכל עוז להעביר ולבטל את חלומותיו שהוא עומד למלוך עליהם, אך לא הועילו להם כל נכליהם במאומה, ולא עוד, אלא אדרבה, מעשיהם קירבו את קיום עצת ה' שימלוך יוסף, כי רק על ידי המכירה נסתבב שמבית האסורים יצא למלוך. בעת בא פרעה הרשע שעדיין לא למד שא"א לבוא בתחבולות נגד רצונו ית', וחזר על טעות זאת, הקב"ה גזר 'בן ירבה' - והוא בא לומר 'פן ירבה', וחשב שגזירותיו יועילו לו, וזהו 'אשר לא ידע את יוסף' - שלא התבונן במה שאירע ליוסף, לדעת שלא תועיל לו מאומה, כי ברצות ה' בן ירבה וכן יפרוץ, אדרבה, היא הנותנת שרק על ידי קושי השעבוד נתברכו בברכת 'בן ירבה'.

וכלשון הכתוב בפרשתן (ד יא) 'מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה', שנכלל בזה שה'פקח' אינו מצליח ברוב פקחותו וכוותו ועוצם ידו אלא הקב"ה הוא שעשה שיהיה 'פקח', וכן להיפך אם היה האדם 'אלם' במקום שצריך לדבר - אל יתמרמר על עצמו למה שתקתני... אלא יודע שהקב"ה הוא 'ישום אלם'... הוא 'משיב חכמים אחר' כפי הנהגתו העליונה, וממילא כל חיו מלאי אושר ושמחת החיים.

פן ירבה - ריבוי ההשתדלות אך למחסור

בפרשתן (א ח), 'ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה',

ישראל והושלך המיימה... ומן הנראה היה לה ליוכבד אמו לבכות, אוי לי, אילו המתנתי חצי השעה לא הוצרכתי לזרקו... אבל האמת שרק מאחר שכבר היה בנהר על כן התבטלה הגזירה, ומכאן תלמד לעצמך שלא לומר אילו המתנתי... אילו לא הייתי עושה כך וכך... אילו לא הייתי אומר כך וכך... כי אין לך כל ידיעה בכל המעשה אשר נעשה בעולם, וכמו במעשה דמשה רבינו שאדרבה הכל היה עבורו, שמח בחלקך, תן תודה לאלוקיך המוליך בדרך הטובה כל הימים...

ו. כתב הרד"ק על הכתוב (תהלים קטז ו) 'שומר פתאים ה' כי הפתי שאין לו חכמה ואינו מחשב תחבולות להנצל או להצליח, ממילא הקב"ה שומרו ומושיעו, וכן החכם אם עיני שכל לו, יניח את כל תחבולותיו, ולא יסמוך עליהם, ובזה ירוויח שישמרו אותו מן השמים.

וז"ל, כי הפתי שאין יודע תחבולה להנצל מרעתו, הא-ל שומרו, כשמשים עליו בטחוננו. וכן החכם לא יבטח בחמתו ובתחבולותיו, כי לא יועילו לו אם לא ירצה הא-ל, אבל זכר פתאים שאין להם צד אחר (על מי לסמוך). עוד מבאר את הכתוב (שם) 'דלותי ולי יהושיע', כשהייתי דל ועני, ולא היה לי משען, הוא יהושיע לי. ז. וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... אלו המחשבות שבלב איש, הם עצמם יביאו שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מצינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם להרע לרעהו היא גופא תקרב אליו טובתו. כביאורו של ה'בן איש חי' ז"ע (בן יהודע שבת קיט). במעשה ד'יוסף מוקיר שבת', שהיה לו שכן גוי עשיר גדול, ו'החווה בכוכבים' אמר לו שראה בכוכביו שיבוא יום וכל כספו וזהבו יעברו אל שכנו יוסף, הלך הגוי ומכר את כל רכושו, המירו ביהלום יקר והטמינו היטב בכובעו בכדי לשמור על רכושו, שח"ו לא יגיע לידי שכנו יוסף. סוף דבר היה שדייקא פעולותיו אלו העבירו את רכושו לידיו של יוסף, כשנפל הכובע למצולות ים, והדג שבלעו נתגלגל לידיו של יוסף מוקיר שבת... ובזה מבאר ה'בן איש חי' מדוע האריכו בגמרא בכל פרטי המעשה, דאם כוונת הגמרא הייתה רק כדי לבאר את גודל השכר למי שמכבד את השבתות, לא הוצרכו להאריך כ"כ בדברי חוזה הכוכבים, ומה שפתרו וכו' ומכירת רכושו ועלייתו על הגשר וכו', והיה סגי לומר שיוסף קנה דג 'לכבוד שבת קודש' ומצא בקרביו יהלום יקר. אלא, שחז"ל רצו ללמדנו בזה שאם נגזר מן השמים - לא יועילו כל טצדקי שבעולם לעצור ולמנוע מהנגזר להתקיים, ולא זו בלבד, אלא שפעולותיו של הגוי הן הן הביאו שעשירותו נפלה לידי יוסף מוקיר שבת (עיי' כע"ז מהר"ל חידושי אגדות שם).

ומכאן, ילמד כל חד בדידיה, כשנראה לו כי פלוני הכריז עליו 'הבה נתחכמה לו - פן ירבה' והלה בא 'למעט' ממנו את השם, את הממון או שאר קנייניו, לא יתבהל כלל, כי במעשיו יגרום הלה ש'כן ירבה וכן יפרוץ' לרוב בכל

באר הפרשה - פרשת שמות

ואמר הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שאין הדברים אמורים רק לאותו זמן בשעבוד מצרים, אלא 'שהתורה מבשרת אותנו שבכל עת של צרה כשיענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ' (הובא בבית יצחק). כי כלל גדול מסור בדינו, ש'מפי עליון לא תצא הרעה', אלא הקב"ה נוהג עמנו אך ורק בטוב וחסד ורחמים, ואף אם נראה בקוצר השכל כי הקב"ה אוהו ביד מדת משפט והוא נוהג במדת הדין רח"ל, מ"מ, האמת היא שאין הקושי אלא הכנה לטובה הגדולה העתידה לצמוח ממנה, ועוד יבוא חעת ויתגלה כיצד היתה 'הרעה' הכנה לטובה.^ט

בפרשתן (ה כב-כג, ו א), 'וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד

ביו"ב כתב ה'סטייפעלער' זצוק"ל ('ברכת פרוץ'), שהיטב יש להתבונן בפרשה זו, שפרעה שמע מאיצטגנינו - 'היום נולד מושיען של ישראל' (רש"י א כב) ולכן ציוה לכל עמו - 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' (שם). מה עלה בסופו, שאותו 'מושיען של ישראל' שכל כך חשש ופחד ממנו ניצול ע"י בתו, ולא עוד אלא שנתגדל בביתו. ללמדנו, שאי אפשר לילך כנגד רצונו של מקום, ואדרבה, הקב"ה יסבב שפעולת האדם תסייע (כביכול) לגזירת הבורא שתתקיים בפועל.

כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ - ה'ענינו' והקושי אינו אלא לטובה

בפרשתן (א יב), 'וכאשר יענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ', נודע מה שאמרו חז"ל (סוטה יא.) שלכאורה היה צריך לומר 'כן רבה וכן פרוץ' בלשון עבר, אלא הכוונה, ש'רוח הקדש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ'.

מיני טובות. וכן הדברים אמורים בכל 'מחלוקת' ל"ע, לא יפחד מרעת רעהו כי כל פעולות רעהו להרע לו וכל ה'שפיעלעך' (התחכמויות) שהוא עושה כנגדו ברצות ה' דייקא משם תתרבה ברכתו וטובתו לאין שיעור עד בלי די. ח. הנה 'טעמי המקרא' על 'וימררו את חייהם' (א יד) הם 'קדמא ואזלא', והקשה הרה"ק מווארקא זי"ע, מה מקום ל'טעמים' אלו שהם 'ניגון שמחה' במקום עצב ומרורים... אלא כי ידוע מה שאמרו חז"ל שראויים היו בני ישראל להיות ארבע מאות שנה במצרים, אלא שקושי השעבוד השלים את הקץ, ועל ידי שמיררו חייהם נתקרבה הגאולה, וזאת הכוונה בטעמים הללו, כי קדמה הגאולה והלכו ('אזלא' הוא לשון הליכה) ממצרים קודם הזמן, בזכות 'וימררו את חייהם'. ללמד לאדם דעת שכל 'קושי השעבוד', כל חד בדידה הרי זה מקרב את גאולתו, ואדרבה, ככל שיגדל הקושי תוקדם הגאולה, וכבר מעתה עליו להיות בשמחה... כי הוא מתקרב והולך אל גאולתו.

ט. בפרשתן (ג טז-יז), 'לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלוקי אבותיכם נראה אלי אלוקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם וגו', ושמעו לקולך, ופירש רש"י, 'ושמעו לקולך, מאליהם, מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים (ומקור הדברים בשמו"ר ג ח). והקשה השל"ה הק' (אות כב) מדוע באמת דיקא תיבת 'פקד' היא הסימן לגאולה ולא לשון אחר, גם צריך לבאר מדוע נכתב 'פקד' בלשון חסר ולא 'פקוד' מלא. ומבאר עפ"י מה דאיתא בגמ' (מגילה יג:) שהקב"ה מקדים רפואה למכה, והנה אותיות 'פקד' הם מוקדמות לאותיות 'צרה', הרי הוקדם רפואה למכה וכו', עיי"ש, והיינו שזהו סוד הגאולה, כשמכיר ומאמין שאין כאן צרה אלא הקדמה והכנה לישועה.

זאת למדנו עוד, מהא דאיתא בפרשתן (ב טז-יז), 'ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות צאן אביהן, ויבואו הרועים ויגרשום'. ואיתא במדרש (שמו"ר א לב), אמרו רבותינו, יתרו כומר לעבודת כוכבים היה וראה שאין בה ממש והרהר לעשות תשובה עד שלא בא משה, וקרא לבני עירו ואמר להם עד עכשיו הייתי משמש אתכם, מעתה זקן אני בחרו לכם כומר אחר וכו', עמדו ונידוהו שלא יזדקק לו אדם, ולא יעשו לו מלאכה, שלא ירעו את צאנו, ובקש מן הרועים לרעות לו את צאנו ולא קבלו, לפיכך הוציא בנותיו. 'ותבאנה ותדלנה', מלמד שהיו מקדימות לבוא מפני פחד הרועים, 'ויבואו הרועים ויגרשום', אפשר הוא כהן מדין והרועים מגרשים בנותיו, אלא ללמדך שנידוהו וגרשו בנותיו. עכ"ל המדרש. ונמצא שהשפלתו של יתרו הגיעה עד כדי דיוטא התחתונה ממש. וכל הרואה עומד וצווח, רבש"ע 'זו תורה וזו שכרה'... כלומר, וכי זהו שכרו של מי שישב עד עתה 'ברומו של עולם' ועזב את הכל למען כבוד שמו יתברך, מחמת שהכיר שאך הבל יש בה בעבודה זרה ודבק באמונה הטהורה. אמנם לאחר זמן התברר כי דייקא השפלה זו היא סיבת גדולתו שזכה להיות חותן משה, שמשה הושיע

למען דעת, שלא יקשה האדם לאמר מה זאת עשה אלוקים לנו, ועל מה באה הרעה הגדולה הזאת, אלא יתחזק באמונה פשוטה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואין לו לקרוין מחומר לנסות להבין דרכי ה', כי לעולם לא יוכל להבין.

וכבר ביאר הרה"ק האמרי חיים זי"ע בלשון רש"י א) (ב) 'רוח הקודש אומרת בן - אתם אומרים פן ירבה ואני אומר בן ירבה', כי 'פרעה' הוא היצר אומר פן - ירבה, ברצותו להרבות בבני ישראל את ה'פן' - הספיקות והקושיות באמונתם, כי ע"י הספיקות נוטה האדם מהאמונה התמימה", אבל 'רוח הקודש' אומרת 'בן ירבה' - יתרבה בקרב בני ישראל 'בן' שהוא לשון זודאי, ויאמינו בלי שום ספק והרהור". כי אכן זאת

חזקה יגרשם מארצו, וכבר תמהו כל המפרשים איזו תשובה יש בדברי ה' 'עתה תראה' על שאלתו ששאל 'למה הרעתה לעם הזה' וגו'. ומבאר ה'כלי יקר', כי כבר כברית בין הבתרים נגזר על בני ישראל שיהיו בארץ לא להם ארבע מאות שנה, ועדיין לא נשלם ה'קץ' אחר שהיו במצרים רק כמניין 'רדו' (210) שנים, על כן הוסיף הקב"ה קושי בשעבוד כדי שאותם ימים מועטים בעיניו וסבל נורא יחשבו כמו ימים מרובים, ויתקרב קץ הגאולה, וזהו התשובה עתה - תיכף ומיד תראה אשר אעשה לפרעה, כי רק מחמת אותו 'הרעתה לעם הזה' יוכלו להינאל מיד. וללמדנו, שדייקא תוקף הקושי והכבדת הצער הם המזרזים ומחישים את הישועה, וכל מאי דעביד רחמנא - לטב עביד, להשפיע עליו חסדים גדולים ומרובים יתר ממצבו שקודם ה'רעה'.

אותם מיד הרועים ואמר יתרו לבנותיו שיקראו לו וכו', והרי שאם היה חסר לו בהשפלתו אפילו כחוט השערה לא היה זוכה להתרומם עד למעלה, שאילו לא היו הרועים מגרשים את בנותיו הרי לא היה משה ניגש להשקות צאנם. וללמדנו עד כמה הקב"ה 'זקיף כפיפין', כל חד וחד בדיליה, בזמני קושי ובמצבי קושי ולחץ בממון ובבריאות, בתורה ובעבודה, בבנים ובשאר עניינים, כי מה שנראה לעינינו שהוא 'כפיפין' באמת אינו אלא 'זקיף', אין זה אלא להצמיח לו את הישועה. ואם כך הדברים אמורים בגוי, קל וחומר ביהודי שיורד מטה מטה שזו הטובה השלימה עבורו ומכאן תגיע ישועתו.

י. סיפר הגה"צ מוויידיסלוב חתן הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע שבימי ה'מלחמה' נאסר במקומות רבים להעלות אורה בבתיים בלילות (מפחד שמא יכיר האויב היכן מקום יישוב) על כן היו דרי העיר מכסים את חלונות הבית בחתיכת 'בד' שחורה, וכך לא ראו מחוץ לבית ש'הבית מלא אורה'. והנה, כשבאו לקנות את הבד היה המוכר מברר שני דברים בכדי לדעת איזה סחורה לתת ל'קונה', ואלו הן. א. מה חוזק המנורה המאירה בחדר, ב. כמה קרבת האורה לחלון הבית. כי ככל שיתרבה האור יש לכסות את החלון בבד עבה ושחור יותר. וכן, לפי ריבוי קרבת המנורה לחלון כן יתרבה עביות ושחרות הבד המכסהו. ומזה למדנו כלל גדול לדידן, כשנראה לנו שהקב"ה כביכול כיסה והסתיר מאתנו את האורה בבד שחור ועבה (הסתר פנים)... עלינו לעיין בשני דברים אלו, אז נבין שככל שהבד יותר עבה ושחור, טמון תחתיו אור גדול יותר - אור המאיר ובא מאחורי המחיצה המבדלת, וגם שאור הישועה הלזה קרוב מאד, ובקרוב ממש יפציע השחר והשמש תזרח בארץ.

בדרך צחות אמרו, שאם רואה אדם שהמבשלים מכינים בבית מטבחם 5 קילו של 'חריין' (מין ירק חריף מאוד) הרי זה סימן שעומד להיערך חגיגת 'בר מצוה' והם מכינים אותם עבור המשתתפים, אולם אם יבשלו 20 קילו חריין ברור הוא שעושים זאת בעבור שמחת נישואין, שיש בה קהל רב יותר, ואם נראה אותם מעמידים על האש קדרות סירי ענק להכין 50 קילו אין זה אלא מפני שעומד להיות 'רעבישע חתונה' בה ישתתפו המון חוגג... מעתה, אם הקב"ה מביא הרבה 'חריין', הרי זה ראייה חזקה על הטובה הגדולה העתידה לבוא עליו בעז"ה.

יא. איתא ב'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה פ"ה) 'מן החזק שבשלוחיו (של היצר) לספק עליך על אמיתותיך, ולשבש מה שנתברר לך ולערבב את נפשך במחשבות כזבים וטענות שקרים, ויספק עליך (יכניס אותך ב'ספקות' ב)מה שנתברר לך מאמונתך ודתך'.

וכבר איתא בסידורים (בשם האריז"ל, שעה"כ יוה"כ, ועוד) כי 'ויברך דוד את י' ר"ת ודאי והוא שם קדוש, כי ודאי שמו כן תהילתו - להאמין בו באופן ודאי, וכן על דרך זה ייאמר גם במה שנאמר (תהילים לד ה) דרשתי את י' וענני ר"ת ודאי (יוסף תהילות).

יב. מאמר זה אמר הרה"ק האמרי חיים זי"ע בשנת תש"ו, כשנכנס פעם להיכל הישיבה (בגראסורדיין) ומצא שם כמה תלמידים מדברים ביניהם על מאורעות המלחמה הנוראה... ניגש הרבי ושאלם על מה נסובו הדיבורים,

באר הפרשה - פרשת שמות

לרע (בכל אופן) יאמר שהכל בידי שמים, אם לטוב הוא כה מן השמים, ואם חס ושלום לרע הוא גם כן כה מן השמים. עכ"ל.

היא עבודתנו, לעזוב את ה'ספקות', ולא להעמיק ב'שאלות ותשובות' לנסות להבין דרכי ה', אלא לחזק ולהרבות את האמונה הפשוטה שבמח ובלב.

והביא הרה"ק ה'אור החכמה' זי"ע דברים נחוצים הללו, והסמך לזה מה ש'שמעתי ממחותני החסיד המפורסם ר' מרדכי שזו הוא 'אשרי העם שבכה לו' (תהלים קמד טו) ר"ל שמדת 'כבה' הוא לו' אלא שהוא מוסיף נופך ויסוד גדול, שרק כלפי צער עצמו צריך להתחזק באמונה ולתלות שהכל בידי שמים, אכן כשרואה שהשני בצער אל יתנחם לומר שהוא מן השמים", אלא יכנס לעובי הקורה לעזור ולסייע ככל שבידו", לרחם

משכיל אל דל - לתת עיניו וליבו לעזרת הזולת

בפרשתן (ב יא-יב), 'ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול', והנה כתב הרה"ק ה'יושר דברי אמת' זי"ע (עה"ת) לפרש בלשון 'כה וכה' וז"ל, כל אדם ראוי להיות לו מידת כה, אם לטוב אם

הבחורים שתקו מפחד ומורא, נענה הרבי ואמר מצינו בתלמודא פעמים רבות (עי' שבת קכא): 'מאן נימא דמתרצתא היא, דלמא משבשתא היא'. והנה, תיבת מא"ן נוטריקון א-ל מלך נאמן ומורה על האמונה בהשי"ת. והיינו כי מא"ן נימא - האומר (נימא פירושה 'אומר') בכל עת וזמן שהקב"ה א-ל נאמן הוא, הרי שמתרצתא היא, אדם זה מתורץ הוא, יש לו תירוצים וביאורים על כל הקורות עמו, בידעו שהכל משמים. אך דילמא האדם שהוא מלא בספיקות בכל הקורות עמו, כי אולי פלוני עשה לו כך ואלמוני נהג עמו להיפך, ואולי אם היה נוהג אחרת לא היו ייסורים באים עליו - אדם כזה הרי הוא משבשתא כל ימי חייו מלאים בשיבושים ואינו מבין מדוע כל זה בא עליו.

וכבר היה הרה"ק מקוברין זי"ע אומר (הובא בתורת אבות שבת אות קמא) ש'א-ל אדון על כל המעשים' הוא התירוף לכל הקושיות... כלומר שהכל בחשבון מדוקדק משמים.

יג. פעם נכנס יהודי אל הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ושאלו מה טיבו של בחור פלוני כי הציעו לו לקחתו כחתן לבתו, ענהו הרבי הרי בחור זה פיקח הוא... יצא האיש מלפני רבו ולא הבין מה הייתה כוונתו, אם לטב או למוטב. ניגש אל אחיו של האמרי אמת הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע וביקש מאתו שיבאר לו את תשובת הרבי. ענה לו רמ"ב, הנה כתיב (בפרשתן ד יא) 'ויאמר ה' אליו, מי שם פה לאדם, או מי ישום אילם או חרש או פיקח או עיוור'. הרי לך שמקומו של הפיקח בין בעלי המומין. וזו הייתה כוונת הרבי, כי מי שניחן ב'פיקחות' במידה יתירה (אויבער חכם) הוא בעל מום, וסלק ידך ממנו.

ולדין ייאמר, הרחק טובא מכל מיני התחכמויות, טענות ומענות, כי לא מחשבותי מחשבותיכם... יד. וכך ביאר המגיד מדובנא זצ"ל בפסוק (תהלים מא ב) 'אשרי משכיל אל דל', דבלשון בני אדם נקראים הכופרים והאפיקורסים בשם 'משכילים', ולכן קאמר דוד 'אשרי משכיל' שבנוגע אל דל - להחזיקו ולהחיותו יעשה עצמו כמשכיל, ולא יהא אז 'בעל בטחון' אלא יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו.

וכדברים הללו ממש ביאר הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין השלם בשלח) במה שמצינו להלן שכאשר עמדו ישראל 'בוכים על הים' צעק משה אל ה' והתפלל לו, וכדכתיב (יד טו) 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי', ולכאורה קשה מדוע באמת צעק משה אל ה' ולא התאזר בבטחון השלם שיושיעם ה' מידי פרעה, אלא כי ה'בטחון' נכון הוא רק בנוגע לצרת עצמו, אבל בראותו צרה וצוקה אצל אחרים אל יתחזק בבטחון אלא יעמוד בתפילה ובתחנונים לפני מלך שומע תפילה שיחוס וירחם עליו...

טו. הנה כתיב בפרשתן (ב ה) 'ותרד בת פרעה לרחץ על היאור וכו' ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה', והביא רש"י מדברי חז"ל (סוטה יב): שדרשו 'אמתה' מלשון ידה, וכלומר שהיא הושיטה את ידה מרחוק לאחוז בתיבה ונעשה לה נס ונשתרבה אמתה אמות הרבה, וכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' (עה"ת) בזה"ל, והנה אעפ"י שידעה בת פרעה מדת ידה שמן הנמנע לפשטה יותר מכפי מדתה, ושבושם אופן לא תשיג בידה את התיבה ששטה בתוך האגם, מ"מ לא נמנעה והפשיטה את ידה להצילו, וסוף דבר הי' כי נשתרבה ידה והצילתו. וללמדנו בא, לבל יתעצל האדם מלהציל את מי שזקוק להצלה, ואפילו אם לפי ראות עיני האדם לא יעלה בידו בדרך הטבע להצילו, מ"מ בל יניח ידו, ובל יעמוד מנגד, אלא יתעסק בהצלה עד מקום שידו מגעת, ומשם ואילך תעשה מלאכת

עליו ולהשתתף בצערו^{טז}, ובוה מבאר בלשון הכתוב שלא התחזק באמונה לומר שכה הוא מן השמים, ויפן בה ובה, כלומר שמשו רבינו 'פנה' ממידת 'כה', כלומר שמן השמים נגזר על היהודי ללקות מיד המצרי,

ההצלה מאליה בדרך נס - או היד תשתרבב או התיבה תתקרב ביותר אל החוף. וכן הוא טבע הנס, שמופיע תמיד בתור מלואים להשתדלות הטבעית שקדמה לה. עכ"ל.

טז. נוראות ביאר הרה"ק הנחל יצחק מזוטשקא זי"ע במה שנאמר (ב יד) 'ויירא משה ואמר אכן נודע הדבר' (ב יד) ופירש רש"י דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל', בהקדמת דברי הרה"ק הקדושת ציון זי"ע הי"ד במעשה שמרים שלקתה בצרעת על שדיברה במשה, וכבר ידועה הקושיא מדוע רק מרים נענשה ולא אהרן אף ששניהם דיברו, וכדכתיב (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה', אלא, כי מעלה יתירה מצינו בו באהרן ב'אהבת ישראל' עד לאין ערוך, הוא היה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א טו), וביה כתיב (ד יד) 'וראך ושמח בלבו', על כן בראותו את צרעתה של אחותו מרים כאב לבו ותאבל נפשו ונחשב לו כצער גדול יותר מצערה של מרים בצרעתה, וכבר אין צורך שילקה בפועל... כיו"ב מבאר הנחל יצחק, משראה משה רבינו שיש 'דלטורין' בין בני ישראל, וכלומר, שאין מדרגתם ראויה בענייני אהבת ישראל, אז אמר 'אכן נודע הדבר' מדוע הם 'סובלים' שעבוד קשה כל כך, כי אילו היו אוהבים זה את זה ומיצרים אחד בצערו של חברו כבר היו מגיעים מזה זמן רב לקצבת סבלותם, שהרי אז היה נחשב לכל איש מישראל כסבל של שישים ריבוא כאחד, וכבר היו נגאלים. וכבר ביאר הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (תפארת יונתן להלן ו יג, במדבר ג ה), הטעם שפרעה לא גזר את שעבוד מצרים על שבט לוי, מאחר שידע שמושיען של ישראל הנו נצר לשבט לוי, וזה הכלל, אי אפשר לאיש להיות 'גואל' ולהוציא את רעהו מצרה אם לא שבטרם כן יעבור עליו הוא בעצמו סבל כזה, וירגיש את הרגשת הצרה כרעהו, וכמו שמצינו בגמ' (סנהדרין צח.) לגבי משיח צדקנו שהוא יושב בשערי העיר רומי והוא מסובל בייסורים ובחולאים, ע"כ פטרם 'מן העבודה' לבל ירגישו ויחושו את אנקת אחיהם בני ישראל, ולא יבוא הגואל המיועד לגאולתם לגואלם. אבל 'למעשה' משה רבינו קיים בעצמו וירא בסבלותם, ובכל צרתם לו צר, על כן שפיר היה יכול להוציאם ממצרים ולגואלם מעבדות לחרות.

כה אמר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל, שהנה אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני משלי פי"ד רמז תתק"ג) לבאר הטעם ששלח משה רבינו את יתרו חותנו קודם מתן תורה, לפי שאמר שלמה (משלי יד י) 'לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר', אמר הקב"ה, פְּנִי הֵיוּ מְשׁוּעֲבָדִים בְּטִיט וּלְבָנִים וִיתְרוֹ הֵיחָד יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בְּהַשְׁקֵט וּבֵא לְרֵאוֹת בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה עִם פְּנֵי, לפיכך 'וישלח משה את חותנו' (שמות יח כז), ואחר כך (יט א) 'בחודש השלישי', ולכאורה יש לתמוה, אם כן מדוע כל ה'ערב רב' זכו לקבל את התורה ולהתערב בשמחתם אף שלא השתעבדו בטיט ולבנים, ותירץ רבי ברוך מרדכי זצ"ל, כי אין החסרון ביתרו בכך שלא עבד בפרך, שהרי לא נגזר עליו גזירה זו, אך הטענה על יתרו היתה כיצד היה יושב בתוך ביתו בהשקט, היאך מלאך לבך להיות שלו ושקט, להיות שמח בהשקט ובטה, בשעה שבני ישראל עוברים ימים קשים כאלו, ומי שאינו משתתף בצער הציבור אינו בדין שיתערב עימם בשמחתם...

מִן הַבָּאָר

בא וראה מה דאיתא במדרש (שמו"ר א כז) על הפסוק 'ויצא משה אל אחיו וירא בסבלותם' - 'מהו וירא, שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם שאין עבודה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתיפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן וכו', אמר הקב"ה, אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הדא הוא דכתיב (ג ד) וירא ה' כי סר לראות, ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם לפיכך ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה, עכ"ד. ללמדנו מהו הדבר האהוב על הקב"ה...

בימים שכיחן הגה"צ רבי משה קליערס זי"ע כרב בעיה"ק טבריה ועמד בראשות כולל האברכים, היתה תקופה קשה עד שבמשך מחצית השנה לא קבלו האברכים עמלי התורה את משכורתם (שכר בטלה), רק הממונים על הכולל קבלו את משכורתם, ואף רבי משה כמותם. באחד הימים קרא רבי משה לממונה על חלוקת המעות, ופקד עליו, כל זמן שהאברכים אינם מקבלים משכורתם אף את משכורתית לא תיתן. ואכן, בתחילת החודש הבעל"ט לא הגיע

הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים' כתב הרמב"ם באגרתו לבנו רבי אברהם (אגרות הרמב"ם עמ' לט בד"ה ודע בני, בשני קצת) 'ויש לך בני לדעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת. בני ישראל הם שכל האנושי אשר בכל אדם, ושם משכן כל רצונותיו והלך מחשבתו, משה רבינו ע"ה הוא השכל האלוקי היינו נשמת בני ישראל. ארץ מצרים בכלל הוא הגוף, ומקום הלב הוא ארץ גושן'.

והיינו שכמו שבימים מקדם שעבד פרעה מלך מצרים את בני ישראל שישבו בארצו, כך לדורות עולם בא היצר למלוך על שכלם רצונם ומאוויים של בני לשעבד אותם אליו". וכמו שפרעה שלט ושעבד רק את בני ישראל, ואילו על משה רבינו לא היתה לו שום כוח ושליטה, כך הנשמה הקדושה (הנקראת חלק משה רבינו) שבקרב כל איש מישראל אינה נפגמת, ולעולם איננה תחת ידי החיצונים, ועל ידה יצא האדם לגאולתו כמו שמושה הוציא את בני מצרים.

והזמן גרמא להציל את השכל ואת הלב מידי היצר הרע, כי הקריאה בתורה בפרשיות יציאת מצרים מעוררת את הזמן ל'יציאת מצרים פרטית', לצאת ממצרי היצר ומיצרי הגוף המונעים אותו מלעשות רצון קונו וחפץ צורו².

ואין אותו מצרי אלא כ'שלוחא דרחמנא' וכמקל האחוז ביד המכה, אלא התנהג כאילו המצרי הוא הוא הרודף את האיש עברי מאחיו, וממילא זיך את המצרי ויטמנהו בחול. ובלשון קדשו, כן כאן שראה משה שהכה איש מצרי לאיש עברי היה לו למשה צער גדול, על כן אמר כה, בוודאי מן השמים, ואחר כך ויפן, שזה הוא שייך לצער של עצמו שפיר שיתלה שהכל מן השמים, אבל בשביל עברי (ר"ל בשביל צערו של איש אחר) אין שייך, וזהו ויפן כה שהוא שפיר להכות את המצרי וכו'.

והנה ענין זה דהטבה לזולתו שייך ביותר לימי השובבי"ם, כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא.) אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שבתוכה 'ביתר' ניתנות להיכתב גם כן בתוכה 'ברית', ולזה תקנו הטוב והמטיב - שהתיקון 'להרוגי ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחריו.

וע"י ההטבה לרעהו נזכה לשפע פרנסה וכל מילי דמיטב, כדכתיב בפרשתן (ג יד) 'אהיה אשר אהיה', וכתב הרמב"ן 'כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, אם פותחין את ידיהם ועושין צדקה אף אני אפתח את ידי', שנאמר (דברים כה יב) 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב'³.

השמש עם הסכום אל ביתו של ר' משה, לא חלפו כמה שעות ותבוא אליו הרבנית בקובלנא על שכך ציווה, בטענתה, הנני חייבת מעות לשלם לחנווני ולשאר בעלי המלאכה, נענה רבי משה ואמר לה, אף לאברך המתמיד 'חיים לובלינ'ער' אין די בביתו, ואף הוא חייב כבר סכומים גדולים לבעלי חובותיו. והנה, כל זמן שלא יחסר המזג בביתי לא אוכל להבין אל לבם, ולהרגיש את צערם של עמלי התורה, ולא עוד אלא שאם אחד מהם יתאונן קשות לא אבין ולא ארגיש עמו את כאבו, ואולי אף אפגע מדבריו, לכך אין ברצוני לקבל את המעות עד שגם הם יקבלו. יז. כיו"ב כתב בש"ך עה"ת (מגורי האריז"ל) על הפסוק (ב כה) 'וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים' וז"ל שמעתי שנמצא במדרש, מה ראה, ראה שהיו מרחמים זה על זה, כשהיה אחד מהם משלים סכום הלבנים קודם חברו היה בא ומסייע עם חברו, וכשראה הקב"ה שהיו מרחמים זה על זה אמר ראויים אלו לרחם עליהם, כל המרחם מרחמים עליו שנאמר (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך' (ועי' שבת קנא:), עכ"ל.

יח. כה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, הנה משה רבינו התחסד והיטיב עם צפורה, וכדכתיב (ב יז) 'ויבאו הרועים ויגרשום ויקם משה ויִוִּשְׁעֶן וישק את צאנם', סופו של דבר מצינו בהמשך הפרשה שצפורה הצילה את חייו, וכמו שנאמר (ד כד-כו) 'ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו, ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה ותגע לרגליו וגו', וירף ממנו, ללמדנו, כי המיטיב לחברו סופו של דבר שהוא עצמו ניצל ומקבל שכרו משלם...

יט. יש שהמליצו בזאת את לשון הכתוב אצל בני ישראל 'הבאים מצרימה' (א א) בלשון הווה, ולא 'אשר באו', כי כל ענין מצרים עדיין חי וקיים, ועדיין כל יחיד ויחיד מבנ"י בא לבחינת מיצרים אלו בהווה ובפועל ממש...

כ. צדיקים היו אומרים שגוף נוטריקון גוף וויל פרעסן (הגוף רוצה לאכול), גוף וויל פאפען (לישון), גוף וועט פוילען (יירקב בקבר), גוף וויל פארט (ובכל זאת עדיין הוא רוצה לילך אחר תאוות לבו), אך אנו נענה ונאמר לגוף על כל תאוותיו גוף וועט פאלגן (ישמע לקול ה' לעבדו בלבב שלם, אף כשקשה לו).

בה', ושבר את עצמו כלומר שנעשה בעל מום ע"י חטאיו, ואף גם זאת שנתגרש ממחיצתו של הקב"ה - לכולם יוצאת בת קול שובו בנים שובבים.

וזוסיף הפמ"ג שאף אם כבר שב בתשובה וחזר למרדו, אל יאמר היאך אשא פנים לשוב בתשובה בשנית ובשלישית וכו', כי רק העבד באהון אין תרופה - אם בגד בו פעם אחת ושתים יגרשנו עולמית ולא יתן לו לחזור ולהתפייס עמו, משא"כ בן עם אב המקבלו בכל עת ששב, וזהו 'שובו בנים שובבים'. כי אנו 'בנים למקום', והקב"ה מרבה לסלוח כאב המתרצה תמיד לבנו^כ אף

בזוה"ק (ח"ג קנו.) איתא, שבכל יום ויום פרוץ קארי (כרוז קורא) ואמר 'שובו בנים שובבים', כי בכל עת ובכל זמן הקב"ה מצפה לבני ישראל שישובו אליו, מ"מ משנה תוקף יש ל'בת קול' זו בימים אלו הנקראים 'ימי השובבי"ם', שבהם יש סיעתא דשמיא יתירה לכל הדופקים בתשובה, והקב"ה מבקש מכל אחד ואחד 'שובו בנים שובבי"ם, שובו אלי ואשובה אליכם' כ"א.

בה כתב ה'פרי מגדים' בספר 'המגיד' (ח"ג עמ' קס בר"ה הנה) כי ג' פירושים יש לתיבת 'שובב', א. מרד. ב. שבירה. ג. גירוש. כלומר אף החוטא שכבר מרד

כ"א. בימים ששימש הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל כר"מ בישיבת פוניבז', היה בין הבחורים תלמיד אחד שפרק מעל עצמו עול תורה ומצוות רח"ל והלך להתגייס לצבא, למותר לציין, שמעשיו אלו גרמו להתרחקותו וכולם ניתקו עמו קשר ולא דיברו עמו מטוב ועד רע, והגם שבתחילה נהנה מסביבתו החדשה, אולם במשך הזמן הרגיש שלא משם תבוא ישועתו, ואין בין מפקדי הצבא כאלו שבאמת מחפשים טובתו, והתחיל להתחרט על שזלזל וגָדַד בכל היקר לו, אולם את הנעשה אין להשיב, וידע שאין מי שירצה כעת לקבלו. יום אחד הודיעו לו שהגיע עבורו אגרת מאחד מידידיו, שמח הלה כמוצא שלל רב שלא נעזב לגמרי ויש עוד מאן דהו בעולם הזוכר ממנו, והתפלא מאד מי האיש אשר ישלח לו מכתב, ברגשי ששון קיבל את המכתב וראה שהשולח חתם על המעטפה מבחוח את שמו 'שמואל', ויהי כראותו כי כן גברה פליאתו שבעתיים, כי מעולם לא היה חבר וידיד אשר שמו 'שמואל', וכאשר פתח את המעטפה מצא כתוב בתוכו דברים קצרים בכהאי לישנא 'יקירי אהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, ברצוני לפגוש אותך ולשוחח אתך, ידיך שמואל רוזובסקי', הבחור התרגש מאד מן המכתב, ומיד החליט לצאת לדרכו ולפגוש את הגר"ש רוזובסקי, ואף שהיו כמה גדרים ושערים שהקיפו את כל שטח הצבא הצליח בחור זה לדלג עליהם ולהגיע אל ביתו ושוחח עמו שעות ארוכות, ולא עברו ימים רבים עד אשר עזב את כל הסחי ומאוס וחזר למקור מחצבתו.

עם ה', בימים אלו, כל אחד ואחד, ללא יוצא מן הכלל, מקבל מכתב עוז חביון, מאביו שבשמים, הכותב לו 'יקירי, אהובי, לאן שלא הגעת, היכן שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח עמך', כי בכל מצב שנמצא איש ישראל, רוצה השי"ת שישוּב אליו, ומיד יקבלו. רק עלינו להשכיל לעזוב את 'המחנה' ולשוב אליו, ואז יעלה אותנו מעלה מעלה...

כ"ב. לשון נורא מצינו להגה"ק ה'חפץ חיים' בספרו 'שם עולם' (שער התחזקות פ"ג), וז"ל. עוד יש ליצר הרע עצה בהפך מזה, כשהוא רואה שעשה האדם כמה וכמה עוונות חמורות, שאין יכול שוב לפתותו להקטינם בעיניו, וירא שמה יחזור בתשובה, הוא חוזר לצד השני, ומגדיל אותם אף יותר ממה שהם, ומפתהו ברעיוניו ששוב אין לו תקנה, וכרופא שמייאש את החולה מחייו, ועל כן ייזיל ויתהנה בהאי עלמא, ומיין יצר הרע זה נזכר ביחזקאל (לג י"א) ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל כן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו, ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה, אמור אליהם חי אני נאם ה' אלוקים, אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.

ובאמת כששב האדם אל ה', חוזר הקב"ה ומקרבו כמו אשר לא חטא מעולם, ולא יזכרו לו מאומה מעוונותיו הראשונים, כדכתיב שם בקרא, ואמרו חז"ל (ר"ה יז:) על הפסוק (שמות לד ה) ה' ה' א-ל רחום, אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא וישוּב, רוצה לומר, לא כמדת בשר ודם שכשאחד חוטא נגדו ושב אחר כך ומבקש ממנו מחילה, אעפ"כ אינו חוזר להיות עמו ברעות כבראשונה, אבל אצל הקב"ה אינו כן, אלא הוא ממש כמי שלא חטא מעולם. ונאמר (ירמיה ד א) אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב... ופירש רש"י (שם ד א) אלי תשוב לכבודך ולגדולתך הראשונה.

וממשיך שם החפץ חיים, ודע אחי שכל הדברים שכתבנו למעלה, שהיצר הרע מרמה את האדם, הוא הכל כשאדם מסלק עצמו מן התורה, שאז הוא ממש כמי שניטל המאור מעיניו, וכמו שכתוב (תהלים יט ט) מצות ה' ברה מאירת

באר הפרשה - פרשת שמות

אם שב וחטא כמה וכמה פעמים²¹. וזהו מאמר הקרא, השובבי"ם חזרתם בכם ממשובותיכם. מכל מקום כעת שובו בנים - אף שהייתם כבר 'שובבים', ואשתקד בימי שובו אלי פעם נוספת ואקבל אתכם באהבה²².

עינים, שמזה מוכח שבלתי התורה הוא כמי שיש לו עינים הבלתי מאירים, שאיש כזה יוכלו הרמאים לרמותו ולהוליכו על כל המכשולים והמעקשים והבורות והפחתים. ולהפקיר את נפשו העלובה. אבל מי שיש לו אור בעיניו לא יוכלו לרמותו. ועל כן העיקר שיראה אדם להתחזק ולקבוע עתים לתורה בכל יום, שעל ידי אורה הבהיר ידע את אשר לפניו, ולא יוכל היצר לרמותו, ואז אשריו וטוב לו.

כג. יסוד גדול אמר הרה"ק היהודי הק' זי"ע (נחמד מזהב פר' ויצא, הובא ב'היהודי הקד" עה"ת) בהאמור בפרשתן (ג יג-יד) 'ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה', כי עיקר עבודת האדם לשוב ולהתחדש בכל יום, מבלי לחשוב כלל על העבר, ואז יוטב לו בזה ובבא. ובזה מבואר, כי משה אמר - והיה כי יאמרו אלי, כיצד נגאל והרי אנו משוקעים במ"ט שערי טומאה עד ששכחנו מה שמו של הבורא, מה אומר אליהם. א"ל הקב"ה כה תאמר לבני ישראל, אהיה - בלשון עתיד, מי שאומר מעתה אתחדש, ואיטיב דרכי, גם הבורא אומר לו אהיה מעתה עמך. וזהו פירוש 'אהיה אשר אהיה' - האומר 'אהיה' טוב, אומר לו הקב"ה אכן, 'אשר אהיה' עמך.

כד. הנה כתיב בפרשתן (ג יח) 'ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלוקי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלוקינו, והקושיא ידועה מה עניינם של 'שלושת ימים', והלא רצה הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים לחירות עולם, ומה 'רווח' יש בדבר אם מיד הם חוזרים להשתעבד תחת יד הרשעה.

וביאר הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (בספרו אמת ליעקב עה"ת), שהנה איתא בספ"ה ק' כי אם היו בני ישראל במצרים ארבע מאות שנה [כפשוטו של מקרא (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה'] אזי היה נשלמים כל התיקונים, ומיד היתה באה הגאולה השלימה, אך מאחר שבני ישראל שקעו במ"ט שערי טומאה כבר לא היה ניתן 'להתמהמה', והוצרך הקב"ה להוציאם קודם הזמן, לאחר שהיו מאתיים ועשר שנים בלבד, ועד עצם היום הזה עדיין אנו 'משלימים' אותם ק"ץ שנים שחסרו מהמניין, כי עוד לא הגיע העולם לתיקון השלם, ע"כ. ומעתה יש לבאר, כי רצה משה רבינו לשחררם קמעא מהאוויר הטמא שבמצרים, למען יהיו אפילו לזמן מועט במקום אוויר זך ונקי, ללא טומאת וזוהמת מצרים, ובזה יפקחו עיניהם ולבם, ותטהר נפשם אפילו במעט מגודל הזוהמה, ושוב יהא בידם כח לשוב ולסבול את השהות במצרים עוד ק"ץ שנים, ועי"ז 'חסלת סדר גלות'. אמנם, פרעה הרשע הבין ברשעותו את כוונת משה, ועל כן התעקש שלא להוציאם מתחת ידו אפילו לשלושת ימים בלבד, כדי שלא יוכלו להתרומם אפילו 'כדי נשימה' מהאוויר המזוהם, וממילא לא יוכלו להישאר במצרים, ולא יהא סיפק בידם להשלים את הזמן הקצוב והתיקון הגמור, ובעל כרחם יצטרכו לילך אלפי שנים בגולה אחר גולה.

ומכאן למדנו כמה גדול כוחם (אפילו) של ימים מועטים שהאדם מתנהג בהם בקדושה, ועד כמה גדולה השפעתם לדורות עולם, שעד היום הזה 'בחשוכא שרינן' מחמת שלא נאות פרעה להוציאם מתחת ידו לשלושת ימים בלבד... וזו תשובה ניצחת כנגד הצר הצורר, היצר המקרר כל התעוררות לדבר שבקדושה, בתואנת שוא ומדוחים - מה ערך יש לדבר, ומה יתן לך ומה יוסיף אם תתנהג בדרכי הקדושה בימי השובבי"ם - הרי ממילא נפול תפול אחר גמר ימי השובבי"ם ותשוב להיות כדאשתקד, אלא יבין וישכיל עד כמה מועיל לאדם אפילו טהרה לזמן אם יוציא את נפשו (לכה"פ) בתקופה זו מכל 'אוויר העולם' המזוהם... ובזה יקבל כח להתקדש עולמית.

וכבר אמר הרה"ק ה'עטרת ישועה' מדז'יקוב זי"ע, פעם בהיותי ברחובה של עיר בוויען (ווינא) עיר הבירה, ראיתי איש מנקה את הרחובות, שאלתי את האיש, הגידה נא, מדוע הנך טורח כ"כ, והרי ממילא בעוד כמה שעות ישוב הרחוב להיות מלוכלך כדאשתקד, ומדוע תיגע לריק. ענני ה'מנקה', הן אמת שתוך שעות ספורות שוב יתלכלכו הרחובות, אבל, אם לא אנקה אותם תמידים כסדרן, תעלה הזוהמה עד למעלה ראש, עד שלא יהא שייך להלך ברחוב...

סיים ה'עטרת ישועה' ואמר, זוהי עבודתנו בימי השובבי"ם, 'לנקות ולשטוף', ואם יתחיל האדם בחשבונותיו - הן ממילא אשוב לקלקל אחר ימי השובבי"ם, ומה ארוויח בנקיון עצמי כעת הזאת, אין זו טענה כלל, שהרי אם לא יעמול עתה לנקות עצמו, ליטהר מכל חלאה וזוהמה, הרי הם יציפו אותו עד למעלה ראש ח"ו...

באר הפרשה - פרשת שמות

ג.

מעלה יתירה יש לה להתחזקות בימי השוכבי"ם^{יה}, התגברות^{כי} וכפיית היצר מתקבלת באהבה וחיבה בשמים כי בזמנים הללו כל התחזקות וכל מעט ממעל, כי אבינו שבשמים מצפה ביותר בזמן הזה

כה. רמז נפלא ולימוד גדול למד הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תערי"ב) בכוחה של 'קביעות' וקבלה טובה, ממה שנאמר בפרשתן (א יב), 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', וברש"י 'בכל מה שהם נותנים לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ', והיינו שכאשר 'זממו' לענות את בני ישראל, כבר נחשב להם הדבר כמעשה, כי אצל עכו"ם מצרף הקב"ה מחשבה למעשה (ירושלמי פאה א א), לכן מיד בתחילת זממם כבר שידד הקב"ה מערכות הטבע וברא לבני ישראל גוף חדש שיוכלו לילד ששה ששה בכרס אחד מה שלא היה מעולם כדבר הזה, ו'כן ירבה וכן יפרוץ'.

ומסיים ה'שם משמואל', מכאן ילמד כל אדם קל וחומר לנפשו, ומה אם בעבור 'מחשבה רעה' של המצריים שינה הקב"ה את גוף היהודי, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בשעה שאחד מישראל מקבל על עצמו קבלה טובה, 'ובמחשבתו' הוא רוצה לשבת על התורה ועל העבודה, וודאי שתיכף נחשב ל'איש אחר', וממילא יוטב מצבו וישתנה לגמרי לטובה ולברכה הן ברוחניות הן בגשמיות, רפואות וישועות וכל מילי דמיטב.

כו. ובאמת אין הדברים אמורים דייקא לימי השוכבי"ם, אלא גם בכל ימות השנה אין בידנו להשיג כמה ערך יש לכל 'משהו' של התחזקות והתגברות על היצר, וכמו שאמרו לרמז זאת בדברי הכתוב בפרשת שמות, שאמר הקב"ה למשה 'אחוז בזנבו' של מטה האלוקים אשר נהפך לנחש, ותיכף משעשה כן חזר להיות מטה כבראשונה, שרצה הקב"ה ללמד את בני ישראל כי אפילו מי שהרחיק לכת עד שנהפך להיות כנחש המורה על תוקף הטומאה [כנחש הקדמוני], אם אך יתחזק לאחוז ב'זנבו', במשהו קטן, סופו שישוב להיות 'מטה האלוקים' (עי' בהגדש"פ מעשה ניסים ד"ה והאותות).

מעשה היה לפני שנים, באותם התקופות שהיו בארה"ק מלחמות בין יראי ה' לפריצי העם על 'ניתוחי מתים', באחד הימים נפטר יהודי ערירי, בסמוך לביתו היתה פנימייה (דארמיטארי) של בחורים, מאחר שהבחורים ידעו שהמצב מסוכן שפריצי העם ימהרו לקחת את הנפטר לצורך ניתוח, על כן מיהרו המה והטמינו את הנפטר בפנימיית הישיבה. כמובן, שהרשעים השקט לא יכולו, המשטרה (פאליס) לא הסכימה לוותר, בפרט שהיה בזה כדי בזיון, איך שבחורי ישיבה הצליחו להערים עליהם ולגנוב את גופת הנפטר. אמנם מאחר שחששו מלהילחם עם כל הישיבה, על כן הביאו כוחות גדולים כדי להילחם בבחורים, מנגד הבחורים לא אבו לוותר על כבוד הנפטר, על כן הכינו לאורך כל הדרך, מפתח הבנין עד הקומה השלישית של הפנימייה ארונות, ספסלים ושולחנות, ועל המדרגות שפכו מים ושמן... כל חפץ ומכשול שיכול למנוע את הצלחת השוטרים הונח שמה. השוטרים לחמו בהם כמה שעות עד שהצליחו לפרוץ לתוככי הבנין, ובקומה השלישית התבצרו בחורים רבים, עד שסוף סוף הגיעו כבר בסמוך לחדר שעליו נסובה ה'מלחמה', וכבר עברו השוטרים את כל החומות, ארבעה שוטרים נטלו את ה'מיטה' והכניסוהו ל'אמבולנס' וכבר יצאו בדרכם ל'אבו כביר' (שם נערכים ניתוחי המתים).

אחרי רבע שעה של נסיעה, החלו השוטרים לראות תזוזות מתחת הטלית... פחד פחדים... הטלית החלה להפתח, והמת התיישב על המיטה... 'תחיית המתים'... והמה לא ידעו מה לעשות עם עצמם מרוב פחד ובהלה... עד שהמת קם מהמיטה - לא פחות ולא יותר פתח את דלת האמבולנס וברח, למותר לציין שכל השוטרים הוצרכו לאמבולנס... אמנם, להיכן נעלם המת האמיתי, לא פחות ולא יותר, אחרי כמה רגעים שהשוטרים עזבו את בנין הישיבה, הוציאוהו מהחדר שבקומה הראשונה וקברו אותו כדת וכדין בהשקט ובשלווה. והיינו שכל מלחמת המשטרה היתה כדי לקחת את המת החי, בזמן שהמת האמיתי היה שוכן לבטח בקומת קרקע ללא שמאן דהו ישמור עליו... ע"כ המעשה.

בראשונה נלמד מכאן משל נוקב על תחבולות היצר, כיצד מערים על האדם שה'אושר' נמצא שם למעלה בקומה השלישית... מבלבל ומרמה על כל יושבי תבל כי עיקר ההנאה היא באותם תאוות מדומים, שאין בהם ממש... והאדם נופל ברשתו ומשקיע כוחות הרבה לרדוף אחר אותם דמיונות וחלומות, ובסוף מתברר לו כי הכל היה דמיון... אין כאן 'מת' אלא שפיל' (הצגה) בעלמא... ויצא מוכה וחבול בכל גופו (כאותם שוטרים שיצאו חבולים ומוכים, וגם לא העלו מאומה בידם...), והיכן נמצא האושר האמיתי ותכלית החיים - תורה מונחת בקרן זוית... קדושה ויראת שמים מונחים בקרן זוית... עבודת ה' מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה יבוא ויקחם לעצמו, ויספק את נפשו בסיפוק אמיתי (מבלי לצאת מוכה וחבול), ולא יפול ברשת היצר המתעתע בו, ועושה רעש ומצב מדברים שאינם שוים מאומה, מראה לו כאילו

באר הפרשה - פרשת שמות

שישובו אליו בנו יקריו, ועל דרך שאמר ה'מגיד' לה'בית יוסף' (מגיד מישרים פרשת תרומה, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השובבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'זהנה עיתך עת דודים' ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני ארון כל.

נוראות כתב הרה"ק מווילעדניק זי"ע (שארית ישראל שער השובבי"ם, דרוש א') ברמו דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', שבימים אלו יש פתח לתשובה גם למי שכבר פגם כל כך ונקרא 'אחר' והרי הוא מצוי ושרוי 'חוץ' מהיכלות הקדושה, ויש בימים הללו כוח לכפר על פגם הלשון והקדושה אף למה שיוה"ב אינו מכפר (עיי"ש באריכות)¹².

ה'אומר' מונח במקום אחר לגמרי, כאילו יש איזה ערך ושוויות לתאוות והנאות עולם הזה, כבוד, כסף, וכו', וכל העולם רודפים אחריהם כאותם שוטרים שרדפו אחרי הנפטר...

אך עוד נלקח מוסר לענייננו, אותם שוטרים לא נבהלו מהמון הבחורים ואף לא מכל הארונות והמכשולים שהוטלו במרחבי הבניין, אלא נלחמו בכל עוז ותעצומות עד שהצליחו לפרוץ וליטול את ה'נפטר', אכן ממה נבהלו ולא יכולו להחזיק מעמד... כש'המת' התחיל לזוז ולהתנענע אזי כמעט ולא פרחו נשמתם מרוב אימה ופחד... כיוצא בדבר ייאמר, ממה נבהל היצר הרע וחילותיו - לא מ'סגולות' ולא מחיפוש אחר תיקונים שגם הם חשובים עד מאד, אבל עדיין אין בזה משום סם כנגד היצר וחילותיו, ורק כשהוא רואה ש'הבחור' מתחיל לזוז ולהתנענע - מרדות אחת בלבו של אדם, כאשר האדם מגלה סימני חיות ומתחיל להתחזק וזו ממקומו אפילו במשהו... מיד 'נבהל' היצר ועוזב אותו למנוחה...

מענין לענין, סיפר הגה"ק רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, מעשה בחתן שיצא מחדר היחוד, בדרכו להכנס לאולם, וכידוע אותו זמן הוא העת אשר אליו מייחלים להביע אז את השמחה, באותו הזמן מוצא החתן את הכל מחכים לכניסתו, כדי לרקוד עמו, שהרי למטרה זאת כולם נקבצו ובאו - לשמוח בשמחתו. אמנם חתן זה מצא שיש עוד חתן באולם, עם שטריימל חדש... וכמו שהוא מרקד גם הלה מרקד עם קהל המשתתפים, והגם שכל הציבור שמחים וכלי הזמר מנגנים... אבל חתן דגן בראותו שהחתן השני שמח עד לב השמים כמו שראוי לחתן, נתעטף בעיצובו הנפש ושברון לבב, ונהיה אויס מענטש, כי החתן השני גנב לו את כל החתונה, הוא מדמה שהכל מרקדים לפני אותו חתן...

יצאו ה'מומחים' ובדקו, מה אירע כאן, אולם אחד - שתי חתנים - זה לצד זה - אחד מלא שמחה והשני יושב לצדו בפנים נפולות. והעלו בחכתם את האמת לאמתה, אחרי ששלחו לבדוק בצד השני של המחיצה, ומצאו שאין שם כלה שניה כלל רק אחת ויחידה, ואיזו היא - הרי היא כלתו של אותו חתן מסכן... המרגיש עצמו בודד ומיותר. והיינו, שהחתן אשר לצידו אינו אלא לץ מחופש, זד יהיר, שבא לקלקל לו את השמחה במזיד ובשאת נפש, ולכן שיחק את המשחק כאילו שגם הוא חתן, אבל באמת אינו כלום... והחתן האמיתי מסתובב נעבעך כאילו שגנבו לו את החתונה, בו בזמן שרק הוא החתן האמיתי ורק לו יש כלה בצד השני... ולא גנבו לו כלום, מלבד 'דמיון' שהציגו בפניו והתעו אותו.

והנה, אילו היה החתן מכיר בכך שכל החתונה שלו היא, כלי זמר וכו' הכל נועדו עבורו, והשני אינו אלא לץ יהיר רשע המבקש לקלקל שמחתו, שהוא עצמו ג"כ אינו מסופק כלל, הוא יודע היטב מיהו החתן ומי אינו החתן. אלא שהוא מעמיד תמונה כאילו הכל עבורו ואתה מיותר אז לא היה מתייחס כלל לאותו לץ רשע, והיה שמח ככל החתנים ביום שמחתם. ע"כ המעשה.

ולדין ייאמר, היצר מנפח לעינינו את כל התאוות, ומראה שהוא גם כן 'חתן', גם באותם שטויות שהוא מציע לנו יש 'הנאה', ועתה באים ימי השובבי"ם, מתוקף תפקיד הזמן להאיר לעצמנו שכל עניני העולם אינם אלא דמיונות, כל הקנאה, התאוה והכבוד אינם אלא 'דמיון', אינם הנאות אמיתיות, לא יותר משקר ודמיון, וממילא כשיבין האדם היטב שהוא העיקר - התורה והמצוה - נשמת ישראל, אז ירקד ויקפץ בכל כוחו כי מכיר שהוא ה'חתן' האמיתי, כל העולם לא נברא אלא בשבילו לשמש אותו להתקרב את ה' ע"י תורה ומצוה, ובזה ינצל מאותו יצר נורא, והכל יהא בטל ומבוטל.

כז. וז"ל הרה"ק ה'תולדות אהרן' מז'טומיר זי"ע (פרשת שמות) שובבי"ם הם כמו עשרת ימי תשובה, והם זמן שמקובל התפילה כמו עשי"ת.

עוונותיו. וראיתי כתוב בספר אחד, שכשאדם רוצה להתנדב תענית, טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו ולא יחלש על ידי זה. וכעין זה כתב הגר"א באגרתו, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כי אם ברסן פיו ובתאוותיו, עכ"ל.

נוראות מצינו בספה"ק 'נועם אלימלך' (ד"ה ויבן) לפרש 'בדרך המוסר' מה שנאמר (א יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', שהנה 'מסכנות' הוא לשון הנאה (ע"ש), ומי שהוא 'בעל הנאות' הרי הוא בונה 'ערים' לפרעה הוא היצה"ר (והיינו שמנדל ונותן כח רב ליצר הרע לשלוט בו), 'אבל מי שמשגף עצמו ומענה עצמו מהנאות יתירות אזי יכול לבא למדרגה גדולה' לא. ועפ"ז מפרש גם מה שנאמר בהמשך (פסוק יב) 'וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ', ר"ל שזה המענה את עצמו 'בן ירבה וכן יפרוץ בקדושה ובכל העולמות'.

יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים

בריש פרשתן (א א), 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה' וגו', ואמר הרה"ק הדברי יחזקאל' משינאווא זי"ע כי שמות בני ישראל הבאים מצרימה הוא ר"ת השבים, ואילו סופי התיבות עולים לתהלים, להורות על אמירת תהלים בכלל שמוסגלת היא מאוד

בעין זה רימו הרה"ק ה'ישמח ישראל' (אות ה-ו) את עניין ימי השובבי"ם בהאמור בפרשתן (א י) 'ועלה מן הארץ' - שאפילו אם שקוע בארץ לגמרי גם כן יכול להתעלות, ולכן קוראים פרשיות אלו בזמן הזה לרמוז על 'גאולת מצרים' לכל אחד ואחד.

והנה נודע מה שכתב רבינו האריז"ל זי"ע (שער רה"ק תיקון כו) על חובת התעניות והסיגופים בימים הללו, אמנם לאחר שנחלשו הדורות כבר אין התענית שווה לכל נפש, ומה יעשה האדם לזכות לטהרת נפשו. אלא שכבר כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (הוש"ר תרע"ד) וז"ל, זקיני זצללה"ה מקאצק הגיד כי יותר נוה לגוף לקבל על עצמו כל מיני סיגופים שבעולם מלקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואין סיגוף גדול לגוף יותר מלהיות תחת עול מלכות שמים - להתנהג בכל ענייניו רק עפ"י התורה. והיינו שהתיקון הגדול ביותר הוא להיות 'ירא שמים' כ"ח, ולהיות שליט על גופו ואבריו לכל יעשו פעולה אסורה שלא כנגד רצון ה'. ולהתחזק בשמירה יתירה על עיניו ועל פיו, שאף בשעה שבווער בו כאש תאוה אסורה יתאפק מלחטוא, ו'התאפקות' זו הרי היא כסיגוף הגדול ביותר, ונחשבת בתעניות הרבה כ"ח.

וכך כתב ה'משנה ברורה' (סי' תקע"א סק"ב) 'כתבו ספרי המוסר, דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכול מושך ידו ממנו זה נחשב גם כן לסיגוף ומתכפרים

כח. אמרו קמאי שעבודת ימי השובבי"ם כדוגמת אנשי הצבא היוצאים למלחמה, שראשית דבר ישימו מצור על העיר - למנוע מהם מים ומזון, עד אשר ייאלצו בני העיר להיכנע, כך היא העבודה בימים אלו, למנוע מן היצר 'מים ומזון' עד אשר ייכנע ויתבטל כוחו לגמרי.

אחד מחסידי הרה"ק מקאברין זי"ע התאונן לפניו, רבי, הנני שקוע מאד בחטאי וה'בלאטע' (בוץ) גדול מאד, ענה לו הרה"ק אף הבוץ הגדול ביותר - אם אין מוסיפין לו מים הרי הוא מתייבש לגמרי, אף אתה, עזוב את דרכיך, וממילא תתייבש כל הבלאטע (הבוץ)...

כט. ידוע מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהרה"ק מסטרעליסק זי"ע אמר שהמונע עצמו מדיבור אשר עומד על שפתיו לאמרו, נחשב לו הדבר כאילו התענה פ"ד תעניות... ואני אומר 'נאך און נאך און נאך' (שנחשב לו כהרבה יותר מפ"ד תעניות).

ל. הרה"ק מראדזימין זי"ע היה אומר, שכשם שמצינו בגמרא (קידושין ז) שהאומר על בהמתו 'רגלה של זו עולה', פשטה קדושה בכלה ונעשית כולה עולה, כך האומר על 'חלק אחד בגופו' שיהא קדוש... כגון המקבל על עצמו 'לסגף' פיו ולשונו בשמירה עליהם מכל דיבור רע, או ש'מקבל תענית' על העיניים - לעצום עיניו מראות ברע, הרי משם תנפשט 'התענית' והקדושה להיות כאילו התענה בכל גופו עד שיתהפך כולו לקודש קדשים.

לא. היה אומר הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע בשם אביו הרה"ח ר' משה אברהם ברזובסקי זצ"ל הי"ד שכל אדם נולד עם 'דבר אחר' בקרבו, ואותו דבר אחר 'קטן' הוא, וככל שהאיש מספק צרכיו כן הוא גדל עוד ועוד, וזאת היא העבודה בימי השובבי"ם, לעצור מסיפוק צרכיו, ובלא 'מאכל ומשתה' ממילא תפח נשמתו.

באר הפרשה - פרשת שמות

לתשובה לב, ובפרט בימים אלו שבסגולתם ינצל אדם מגלות מצרים - כל חד וחד ב'מיצרי' ומצוקותיו. והיינו שטמון ונגונו בהם לג' כח רב ועצום לטהר את נפשותינו מכל סיג ופגם לד', ולהחיש ישועה רבה לכלל ולפרט לה.

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, ואז צריך לקשר את האי גברא

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהילים, ומוסיף ה'פלא יועץ' - ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה

לב. וכן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדו"ק או"ח לה), לאיזה חוטא - ידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה.

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק היה ידוע כגברא דמאריה סייעיה, ומלבד מה שישב על מדין להורות ההלכה בעיר הקודש גם נשא על כתפיו את משא העם, לעזור ולייעץ לכל אחד מאנשי ירושלים בענייניו הפרטיים. ואף היה משכין השלום בין איש לאחיו, וראו בחוש היאך שבכל אשר הגרי"ח היה מעורב בו היתה הברכה שורה. פעם שאלוהו מקורביו במה זכה להיות 'גברא דמאריה סייעיה', והשיב, שזכה לכך מפני שהוא מסיים את ספר התהילים כולו בכל יום ויום. והוא נוהג כן מכיוון שהוא נישא לאחר שנת העשרים, וידועים דברי חז"ל על הנישא לאחר שהיה בן כ' שעליו להישמר כל ימיו (ראה קידושין כט:), וכיון שאין דבר המטהר את נפשו של אדם כמו אמירת תהילים, על כן מסיים אני בכל יום כל ספר התהילים.

לג. אמרו רז"ל (מדרש תהלים א) שביקש דוד מלפני הקב"ה שיהא נחשב אמירת תהילים כמו העסק בנגעים ואהלות. יש שביארו הדמיון בין תהילים לנגעים, שהרי ב'נגעים' ואהלות' מצינו ש'הטומאה והטהרה ביד כהן' (נגעים ג א), ואם הכהן אינו בקי בדיני נגעים עומד עליו ישראל תלמיד חכם ואומר לו - נגע זה טמא ואומר הכהן 'טמא' ונטמא האיש, וכן להיפך אם טהור הנגע אומר לו ישראל אמור טהור והוא אומר כדבריו ונטהר האיש. והרי, שטומאת הנגעים וטהרתן תלויים ועומדים ב'מאמר פיו' של הכהן אף אם אינו יודע מהו סח, על דרך זה כוחם של אמירת תהילים שאף אם אינו מבין מה שמוציא בשפתיו, הרי דבריו עושים פירות ופועלים גדולות ונצורות בשמי מרומים. לד. כתב החיד"א ב'מדבר קדמות' (מערכת ת' - תהלים) וז"ל, דוד המלך התפלל 'יהיו לרצון אמרי פי' שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לעוונותיו של אדם. ואפשר שזו הייתה כוונת דהע"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות, וממילא יהיה בזה תקון לפגמיו... וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י פ' וזאת הברכה) שכתב וז"ל, 'כל האומר תהלים בכל יום כאלו קיים כל התורה כולה, וזהו תוכו לרגלך ישא מדברותיך' (דברים לג ג) ר"ת תלים, וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה' עכ"ל. ועוד כתב רבנו אפרים (פ' ויגש) את כל כבודי במצרים (בראשית מה יג) ס"ת תלים, לרמז שכל האומר תהלים כל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד, עכ"ל.

על כן מן הראוי לכל הרוצה להיטהר ולתקן עצמו - להרבות בתהלים, ובפרט שאכשר דרא ורבו בקרב כל הארץ מניינים לאמירת תהילים בימים אלו, וכל המזוז עצמו יזכה לרוב טובה.

לה. הרה"ק מגאסטינין זי"ע היה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מכונה ה'תהילים רבי', באשר הרבה תדיר באמירת תהילים, ואף היה אומר לכל מי שפנה לפתחו בבקשת ישועה ורחמים שיאמרו קאפיטל פלוני ופלוני, ומשנשאל על כך, אמר 'שמעתי ממורי ורבי הקדוש מקאצק זי"ע, שאם היה דוד המלך ע"ה מסדר את ספר התהילים לפי הסדר (פירוש לפי סדר חייו) היו יכולים באמירת תהילים אפילו להחיות מתים, וסיים הרה"ק מגאסטינין, שיש לדייק מדבריו, שעתה לאחר שדוד המלך סידר את ה'תהלים' שלא לפי סדר תהלוכות חייו (כהא דחזינן שפרק ג' אמר דוד 'בברחו מפני אבשלום בנו', ואילו פרק נט אמר 'בברחו מפני שאול במערה', שקדם הרבה שנים לבריתו מאבשלום), אז אין בכוחנו להחיות מתים על ידי אמירת תהילים, אך את כל הישועות - עד תחיית המתים ולא עד בכלל - יכולים לפעול על ידי אמירת פרקי תהילים.

כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע אמר פעם לאברך שהתאונן בפניו על איזה צרה שנקלעה לביתו, אמר לו הרבי - והוא יסוד גדול לכל תהלוכות חיי האדם, על כל איש מבני ישראל לומר בכל יום כמה פרקי תהלים, וכמשל

באר הפרשה - פרשת שמות

יז

בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין
כה בדיון לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק
הבל, ולבך נקראים שירי דוד מלבנו 'תהלים' שיכולין
לפעול על ידם הבל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין
פגע רע, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

ויה"ר שנזכה לתקן נפשותינו רוחותינו ונשמתנו מכל
סיג ופגם בימי השובבי"ם הקדושים הללו, ובזכות
זה נזכה לכל מיני ישועות ורפואות^ל, שפע ברכה
והצלחה עד בלי די, ובקרוב נזכה בבוא לציון גואל
ולשבי פשע ביעקב, בב"א.

למי שיש לו חשבון בבנק, אם יפקיד כסדר ממעותיו אצל פקידי הבנק, אזי בבוא יום פקודה - כשיכתוב צ'ק (טשעק) בסכום גדול - יכבדוהו פקידי הבנק, אבל אם לא יפקיד הלה למלא את קופתו בבנק, בוודאי שבבוא העת יחזירו הפקידים את הצ'ק, ואפילו פרוטה אחת לא יתנו למביאו. כיוצא בו המפקיד מידי יום ביומו כמה פרקי תהלים ב'חשבון' שלו בשמים ממעל, אזי אם ח"ו יהא עליו איזה קטרוג בשמים - מיד יש במה לכסות ולסתום פי המקטרגים, שכן שמורים עבורו כמה וכמה חבילות של תהלים ב'חשבון', אבל אם לא יפקיד וחשבונו למעלה יהיה ריק, לא יהיה במה 'לכסות' ולסתום פי המקטרגים...

מן הבאר

כתב ב'עמק המלך' (שער תיקוני תשובות דף ט"ו, הובא בשל"ה מס' חולין), מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא... שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן, שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר לו 'ספר תהלים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרתני את כל ספר תהלים בכל יום (הג"י בשל"ה כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה האריכו שלווה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה' רח"ל. חזינן מכאן כוחם של מזמורי התהלים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא (עכ"ל 'עמק המלך'). ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

לו. כה אמר הרה"ק ר' דוד בידערמאן מירושלים זי"ע סגולה לחולה, קח שמן ואמור, הרמב"ם היה רופא, ובזכותו ישלח ה' רפואה שלמה לפלוני בן פלוני, ואת השמן יש להדליק על ציון הרמב"ם לכשיזדמן (בספר בית ישראל השלם לאדמו"ר רבי ישראל טויסיג ממאטטערסדארף זי"ע, בשם הרב ר' פנחס בלנק, ששמע מהרה"ג ר' מיכאל הרמן זצ"ל ששמע מר' דוד"ל, הבאנו הדברים לרגל יומא דהילולא של הרמב"ם החל ביום שני).

מי ה' אשר אשמע בקולו (ה ב).

מעשה נורא הביאו בספרי קורות הימים על תלמידו של הרמב"ן שחלה את חליו האחרון, והלך הרמב"ן לבקרו, וכאשר ראה דכבר תקיף ליה עלמא, אמר לו - שמע בני לאשר אצווק, הנה בעולם העליון יש היכל קדוש הנקרא 'כסאות למשפט' ושם 'שכינה' נמצאת, על כן קח נא 'קמיע' זו אשר אתן לך כעת, עמה תלך לכל הממונים ותבקשם שיובילוך להיכל 'כסאות למשפט', שם תשאל מאת הבורא 'כמה שאלות עצומות שיש לי על הנהגתו יתברך עם עמו ישראל', וגם על מה נלקחת מהאי עלמא כה צעיר לימים. ויהי היום, ישב הרמב"ן ולמד אצל החלון, והנה נפתח החלון, ונתגלה אליו אותו תלמיד ואמר לו, בעלותי השמימה, בכל מקום שהראיתי את הפיתקא שמסרת בידי לא מנעו את דרכי, וכך עליתי מעלה מעלה עד אותו היכל אשר ציוויתני לילך שמה, אך מה אעשה שכאשר רציתי לשאול את השאלות והתמיהות שציוויתני לשאול, לא הוקשה לי מידי ולא היה לי מה לשאול, כי בעולם האמת רואים שאין כלל קושיות, והכל 'בצדק ובמשפט בחסד וברחמים' (הובא במשנה שכיר אבות פ"ו ממה שראה בספר קדום).

פעם התאונן יהודי בפני הרה"ק ה"סוד העבודה' זי"ע שיש לו קושיות שונות באמונת הבורא. ענהו רבו, אינך הראשון שמקשה כלפי מעלה - כבר קידמך פרעה ששאל בפרשתן 'מי ה' אשר אשמע בקולו' וכהנה עוד. וסופו מה היה, שעל כל קושיא קיבל מכה קשה מאת הבורא, וכבר ראה והבין היטב 'מי ה'... אין כח בעולם מבלעדיו, הוא ברא הכל והוא שליט על הכל.